

Yıllık Büyüme Son Kez Çift Haneli Rakamlarda

Seyfettin Gürsel*, Arda Aktaş† ve Barış Soybilgen†

TÜİK'in açıkladığı rakamlara göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla 2011 birinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre mevsimsellikten arındırılmış rakamlarla reel olarak yüzde 1,4 arttı. Yıllık büyüme ise 2010 1. çeyreğine kıyasla yüzde 11 oldu.

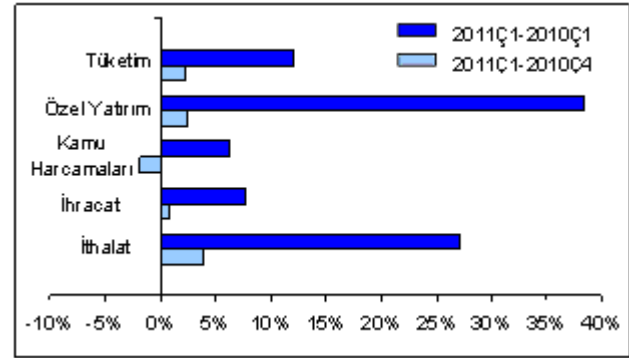
Betam'ın GSYH'nın alt kalemlerini mevsim ve takvim etkisinden arındırarak yaptığı analize göre çeyrekten çeyreğe büyümenin büyük kısmı tüketim ve stok artışından geldi. İki kalemin büyümeye toplam katkısı 2,4 yüzde puan oldu. Yatırım ise 2010 4. çeyrekte büyümenin itici gücüydü fakat 2011 1. çeyrekte büyümeye katkısı 0,5 puan ile sınırlı kaldı.

Bu çeyrekte kamu harcamaları önceki çeyreğe göre yüzde 1,9 küçülürken, çeyreklik büyümeye katkısı da -0,3 yüzde puan oldu. Böylece Hükümet'in seçim ekonomisi uygulanmadığı tescil edilmiş oldu.

Net ihracatın katkısı ise beklendiği gibi negatif oldu. İhracat çeyreklik büyümeye sadece 0,2 yüzde puanlık bir katkı sağlarken, ithalat ise büyümeyi -1,1 yüzde puan aşağıya çekti. TÜİK'in açıklamış olduğu yıllık GSYH rakamlarına göre de cari açık yüzde 7,9 seviyesinde gerçekleşti.

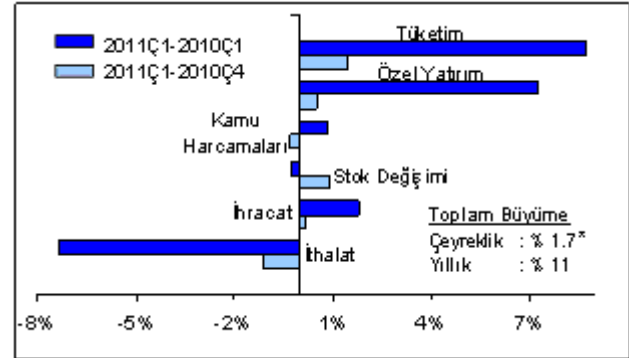
Betam 2011 ikinci çeyrekte ekonominin yavaşlamaya devam etmesini bekliyor. İlk tahminlerimize göre 2011 2. çeyrek büyümesi çeyrekten çeyreğe yüzde 0,5 ve yıllık yüzde 7,1 olarak gerçekleşecek. Cari açık oranının ise yıllık bazda 2011 2. çeyrekte yüzde 8,7 olacağını tahmin ediyoruz.

Şekil 1: GSYH alt kalemlerinin yıllık ve çeyrekten çeyreğe değişimleri



Kaynak : TÜİK, Betam. Çeyreklik göstergeler mevsim ve takvim etkisinden arındırılmıştır.

Şekil 2: GSYH alt kalemlerinin yıllık ve çeyrekten çeyreğe GSYH büyümesine katkıları



Kaynak : TÜİK, Betam. Çeyreklik göstergeler mevsim ve takvim etkisinden arındırılmıştır.

*Bakınız dipnot 1

Tüketim 1. çeyrekte büyümeyi sırtladı

Betam, GSYH'nın alt kalemlerinin büyümeye katkılarını çeyrekten çeyreğe hesaplayabilmek için GSYH'nın alt kalemlerini ayrı ayrı mevsim ve takvim etkisinden arındırıyor. Buna göre her bir kalemin 1. çeyrekte bir önceki çeyreğe göre değişimi ve büyümeye katkısı Şekil 1 ve Şekil 2'de gösterilmekte. Yine Şekil 1 ve Şekil 2'de karşılaştırmalı olması açısından 2010 1. çeyrek ile 2011 1. çeyrek

* Prof. Dr. Seyfettin Gürsel, Betam, Direktör
seyfettin.gursel@bahcesehir.edu.tr

† Barış Soybilgen, Betam, Araştırma Görevlisi.
baris.soybilgen@bahcesehir.edu.tr

‡ Arda Aktaş, Betam, Araştırma Görevlisi
arda.aktas@bahcesehir.edu.tr

arasındaki yıllık değişimler ve büyümeye katkılar da gösterilmekte. Betam'ın GSYH'nin alt kalemlerini mevsimsellikten arındırarak oluşturduğu seriye göre, birinci çeyrekteki büyüme bir önceki çeyreğe göre toplamda yüzde 1,7 oldu.¹

2011 birinci çeyrekte büyümenin en önemli kaynağı tüketimdeki artış oldu. Tüketim dördüncü çeyreğe oranla yüzde 2,1 artış gösterdi ve büyümeye katkısı bu çeyrekte 1,5 yüzde puan oldu.

Tüketimden sonra çeyrekten çeyreğe büyümeye katkısı en fazla stok değişimi yaptı. Stok değişiminin 2011 1. çeyrek büyümesine katkısı 0,9 yüzde puan oldu.

Yatırımlardaki artış hız kesti

Yatırımlar 2010 4. çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla yüzde 19,3 büyümüşü, bu çeyrekte ise yatırımların büyüme hızı büyük bir düşüş gösterdi. Birinci çeyrekte yatırımlar bir önceki çeyreğe göre yüzde 2,5 artarak büyümeye ancak 0,5 yüzde puan katkı yaptı. Yatırımların bu çeyrekte hız kesmesi ekonominin yavaşlamaya başladığını gösteriyor.

Kamu harcamaları azaldı

2011 1. çeyrekte 2010 dördüncü çeyreğe göre kamu harcamaları yüzde -1,9 azalırken, büyümeye katkısı -0,3 yüzde puan oldu.

Hükümetin birinci çeyrekte yüksek büyümeyi durdurabilmek için belli bir miktar kemer sıkıldığını görebiliyoruz. Önümüzdeki dönemlerde de kamu harcamaları bu çeyrekteki gibi düşmese de yatay bir seyir izleyebilir.

Net ihracat katkısı negatif

Birinci çeyrekte ihracat dördüncü çeyreğe göre yüzde 0,9 artarak büyümeye 0,2 yüzde puan katkı yaptı. İç talebe kıyasla ihracat büyümeye çok daha küçük bir katkı yaptı. Bu durum büyük ölçüde 2011 birinci çeyreğinde Orta Doğu'da çıkan karışıklıklardan kaynaklandı. Orta Doğu'daki karışıklığın 2011 ikinci çeyrekte etkisi sürmektedir, dolayısıyla ihracatımızın üzerindeki olumsuz baskının devam etmesini bekliyoruz.

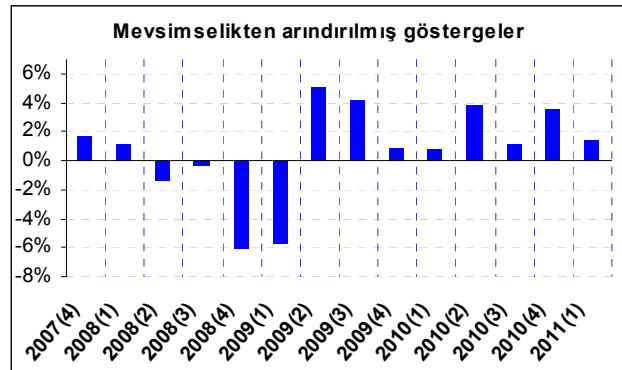
İthalat talebi de yüksek büyümeye bağlı olarak arttı. İthalat dördüncü çeyrekte bir önceki çeyreğe göre yüzde 3,9 artışla büyümeyi -1,1 puan aşağıya çekti.

1. çeyrek tahminleri ve 2. çeyrek beklentileri

Betam'ın Ekonomik Görünüm ve Tahminler (Mart, Nisan, Mayıs ve Haziran 2011) notlarında büyümeyi çeyreklik bazda yüzde 1,6, yıllık bazda ise yüzde 10,6 olarak tahmin etmiştik. Büyümenin çeyreklik bazda yüzde 1,4, yıllık bazda yüzde 11 olarak gerçekleşti. Yıllık cari açık oranı tahminimiz ise 1. çeyrek için yüzde 7,9'du. Tahmin ettiğimiz gibi bu oran yüzde 7,9 olarak gerçekleşti.

2011 ikinci çeyreğinde ekonominin yavaşlamaya devam etmesini bekliyoruz. İlk öncü göstergelere göre 2011 ikinci çeyrek büyüme tahminimiz çeyreklik bazda yüzde 0,5, yıllık bazda 7,1. Cari açığın GSYH'ya oranının ise yüzde 8,7 düzeyine yükselmesini bekliyoruz.

Şekil 3 : GSYH :Önceki çeyreğe göre büyüme (TÜİK)



Kaynak : TÜİK, Betam

¹ Betam'ın analizinin TÜİK'ten farkı GSYH alt kalemlerini mevsim ve takvim etkisinden ayrı ayrı arındırmasıdır. Bu farkın detayları ekte açıklanmaktadır.

Ek 1: GSYH değişimi ve alt kalemlerin büyümeye katkılarının hesaplanması:

Alt kalemler 3 grup altında toplanmıştır :

- 1.Nihai iç talep, yerleşik hanehalklarının tüketimi (tüketim), devletin nihai tüketim harcamaları ve yatırım harcamaları toplamı (kamu harcamaları), özel sektörün yatırım harcamaları (yatırım) oluşmaktadır.
- 2.Net dış talepteki değişim, ihracat ve ithalat kalemleri arasındaki farkı göstermektedir.
- 3.Stok değişimi kalemi ise, stokların bir önceki döneme göre nasıl değiştiğini göstermektedir (Ayrıntılar için bkz Ek-2.)

GSYH'daki yüzde değişimi bulmak için, her bir alt bileşenin önceki döneme göre değişimi, bir önceki döneme ait GSYH rakamına ($GSYH_{t-1}$) oranlanmış ve böylece her bir bileşenin o GSYH büyümesine olan katkısı bulunmuştur.

Başka bir ifadeyle,

X : GSYH alt kalemi

X'in değişimin t zamandaki büyümeye katkısı :

$$= (X_t - X_{t-1}) / GSYH_{t-1}$$

formülünü kullanarak hesaplanabilir.

TÜİK ve BETAM'ın yöntemleri arasındaki fark

TÜİK, GSYH serisini mevsim ve takvim etkisinden arındırmak için alt kalemleri tek tek almak yerine, bunların toplamını kullanmaktadır. Ancak GSYH'yı oluşturan her bir alt kalemin farklı mevsimsel döngüleri olabileceği göz önüne alındığında, her bir alt kalemi ayrı ayrı ele alıp, mevsim ve takvim etkilerinden arındırmak ve bunların toplamını mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış GSYH serisi olarak almak daha sağlıklıdır. Bu iki yöntem farklı sonuçlar verse de, ilgili literatürde her iki yöntem de kabul görmekte ve yaygın olarak kullanılmaktadır.

Ek2 : Stok değişimi kaleminin ve büyümeye katkısının hesaplanması

'Stok değişimi' kalemi, GSYH'nin harcamalar yöntemiyle hesaplanan bölümünde yer alır ve stokların bir önceki döneme göre nasıl değiştiğini gösterir.

$$\text{Stok değişimi}_t = \text{Stok}_t - \text{Stok}_{t-1}$$

Dolayısıyla stok değişimi kalemindeki artış (azalış), stoklardaki artıştan (azalış) ziyade iki dönem stokları arasındaki farkın artısından (azalışından) kaynaklanmaktadır.

Ancak TÜİK, üretim ve tüketim yöntemine göre hesaplanan GSYH rakamları arasında fark olması durumunda, bu farkı da stok değişimi kaleminin içinde göstermektedir.

İki farklı yöntemle göre hesaplanan GSYH rakamları arasında farkı ε_{t-1} ile gösterecek olursak, t zamanındaki 'stok değişimi' kalemini şu şekilde ifade edebiliriz:

$$\text{Stok değişimi}_t = \text{Stok}_t - \text{Stok}_{t-1} + \varepsilon_{t-1}$$

Stok değişimi kalemindeki değişimin büyümeye katkısını ise şu şekilde bulabiliriz :

'Stok değişiminin' büyümeye katkısı t

$$= (\text{Stok}_t - \text{Stok}_{t-1}) / GSYH_{t-1}$$

veya

'Stok değişiminin' büyümeye katkısı t

$$= ((\text{Stok}_t - \text{Stok}_{t-1} + \varepsilon_t) - (\text{Stok}_{t-1} - \text{Stok}_{t-2} + \varepsilon_{t-1})) / GSYH_{t-1}$$